

AJALOOLIST LINNAMAASTIKKU KÄSITLEV SOOVITUS

Vastu võetud 10. novembril 2011

PREAMBULA

UNESCO peakonverents,

arvestades, et ajaloolised linnapiirkonnad on meie ühise kultuuripärandi ühed kõige rikkalikumad ja mitmepalgelisemad ilmingud, mis on kujunenud põlvkondade jooksul ja mis annavad tunnistust inimkonna pürgimustest ja püüdlustest läbi aegade ja kõigis paigus;

arvestades ka, et inimkonnale on linnapärand ühiskondlik, kultuuriline ja majanduslik vara, mida iseloomustab eelnevate ja praeguste kultuuride loodud väärtuste ajalooline ladestumine ning kogunenud traditsioonid ja kogemused, mida tunnustatakse kogu nende mitmekesisuses;

arvestades veel, et linnastumine jätkub inimkonna ajaloos enneolematu ulatuses ja et kogu maailmas tekitab see sotsiaal-majanduslikke muutusi ja kasvu, mida tuleks ohjata kohalikul, riiklikul, piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil;

tõdedes elavate linnade dünaamilist loomust;

märkides siiski, et kiire ja sageli kontrollimatu areng kujundab ümber linnapiirkondi ja nende ümbrust, mis võib põhjustada linnapärandi killustumist ja lagunemist, mõjutades kogu maailmas tugevalt kogukonnaväärtusi;

arvestades seejuures, et loodus- ja kultuuripärandi kaitse toetamiseks tuleb tähelepanu pöörata ajaloolise linnakeskkonna säilitamise, haldamise ja planeerimise strateegiate lõimimisele kohaliku arengu ja linnaplaneerimisega, näiteks nüüdisaegse arhitektuuri ja taristu kavandamisega, mille puhul aitaks linnakeskkonna identiteeti säilitada maastikupõhise kontseptsiooni rakendamine;

arvestades ka, et kuna kestliku arengu põhimõte soodustab olemasolevate ressursside hoidmist, on linnapärandi aktiivne kaitse ja kestlik haldamine arengu vältimatu eeltingimus (*sine qua non*);

meenutades, et hulk ajalooliste alade kaitse normdokumente, sh konventsioonid, soovitused ja hartad¹, on juba olemas ja need kõik jäävad kehtima;

---

¹ Eriti UNESCO 1972. aasta ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon, UNESCO 2005. aasta kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsioon, UNESCO 1962. aasta soovitus maastike ja alade ilu ja olemuse kaitseks, UNESCO 1968. aasta soovitus avaliku või eraarenduse käigus ohustatud kultuuriväärtuste kaitseks, UNESCO 1972. aasta soovitus kultuuri- ja looduspärandi riikliku kaitse kohta, UNESCO 1976. aasta soovitus ajalooliste alade kaitse ja nüüdisaegse rolli kohta; ICOMOSi 1964. aasta mälestiste ja ajalooliste paikade kaitse ja taastamise rahvusvaheline harta (Veneetsia harta), ICOMOSi 1982. aasta ajalooliste parkide kaitse harta (Firenze harta) ja ICOMOSi 1987. aasta ajalooliste linnade kaitse harta (Washingtoni harta), ICOMOSi 2005. aasta Xi'ani deklaratsioon, nagu ka 2005. aasta Viini memorandum.

märkides siiski, et demograafilised muutused, maailmaturu liberaliseerumine ja detsentraliseerumine, massiturism, pärandi kasutamine kaubanduslikel eesmärkidel ja kliimamuutused on olukorda muutnud ning linnad seisavad silmitsi arendussurve ja probleemidega, mis puudusid 1976. aastal, mil võeti vastu viimane UNESCO soovitus ajalooliste alade kohta (st soovitus ajalooliste alade kaitse ja nüüdisaegse rolli kohta);

märkides ka, et kultuuri ja pärandi mõisted ning haldamisviisid on edasi arenenud, mis väljendub ühistegevuses kohalike algatuste ja rahvusvaheliste kohtumiste² raames, mis on mõjutanud tegevuspõhimõtteid ja tavasid kogu maailmas;

soovides täiendada ja laiendada kehtivates rahvusvahelistes dokumentides sätestatud norme ja põhimõtteid;

võttes arvesse ettepanekuid, mis käsitlevad ajaloolist linnamaastikku kui linnapärandi kaitsmise kontseptsiooni ja mis on esitatud istungi päevakorra punktis 8.1;

olles otsustanud oma 55. istungil, et seda teemat tuleb käsitleda soovitusena liikmesriikidele;

1. **võtab** 10. novembril 2011. aastal **vastu** ajaloolist linnamaastikku käsitleva soovituse.

2. **soovitab** liikmesriikidel võtta vastu sobiv seadusandlik ja institutsionaalne raamistik ja meetmed eesmärgiga rakendada soovituses esitatud põhimõtteid ja norme oma territooriumil;

3. **soovitab ka**, et liikmesriigid teavitaksid soovitusest riiklike, kohalike ja piirkondlike ametkondi, asutusi, teenistusi või üksusi ning ühendusi, kes on seotud ajalooliste linnapiirkondade ja nende laiemaga geograafilise ümbruse kaitse, säilitamise ja haldamisega.

SISSEJUHATUS

1. Oleme praegu tunnistajaks inimkonna ajaloo suurimale rahvastikurändele. Üle poole maailma rahvastikust elab tänapäeval linnades. Linnapiirkonnad on arengu tõukejõu ning uuendus- ja loovkeskustena üha olulisemad; nad pakuvad töö- ja õppevõimalusi ning rahuldavad inimeste järjest muutuvaid vajadusi ja püüdlusi.

2. Siiski võib kiire ja kontrollimatu linnastumine tuua tihti kaasa sotsiaalse ja ruumilise killustatuse ning linna ja seda ümbritsevate maakohtade elukeskkonna järsu halvenemise. Seda võib põhjustada eeskätt liigsuur ehitustihedus, tüüpsed ja üksluised ehitised, üha kahanevad avalik ruum ja hüved, sobimatu taristu, kurnav vaesus, sotsiaalne eraldatus ja kliimamuutustest tingitud loodusõnnetuste suurenev risk.

---

² *Iseäranis 1982. aasta kultuuripoliitika maailmakonverents Méxicos, 1994. aasta autentsusteemaline kohtumine Naras, 1995. aasta kultuuri ja arengu maailmakomisjoni tippkohtumine, 1996. aasta HABITAT II konverents Istanbulis, kus võeti vastu Agenda 21, 1998. aasta UNESCO valitsustevaheline konverents „Kultuuripoliitika ja areng“ Stockholmis, 1998. aasta Maailmapanga ja UNESCO ühiskonverents „Kultuur kestlikus arengus – investeerimine kultuuri- ja looduspärandisse“, 2005. aasta ICOMOSi peaassamblee Xi'anis, kus käsitleti mälestisi ja ajaloolisi paikasid nende ümbruse taustal, ning 2008. aasta ICOMOSi peaassamblee „Ajaloalise paiga vaim“ Québecis.*

3. Linnapärand, sealhulgas tema ainelised ja vaimsed osised, kujutab endast linnapiirkondade elamisväärsuse parendamisel põhiresurssi ning edendab majandusarengut ja sotsiaalset sidusust muutavas üleilmses keskkonnas. Et inimkonna tulevik sõltub täielikult ressursside tulemuslikust planeerimisest ja kasutamisest, on muinsuskaitsest saanud strateegia, millega saavutada kestlikkusel tuginev tasakaal linnade kasvu ja elukvaliteedi vahel.

4. Viimase poole sajandi jooksul on linnapärandi kaitsmine saanud kogu maailmas riikliku poliitika oluliseks osaks. Selle on tinginud vajadus säilitada ühised väärtused ja kasutada mineviku pärandit tulemuslikult. Kuid rõhuasetuse nihkumisega arhitektuurimälestistelt eelkõige linnakeskkonna väärtuste säilitamise ühiskondlike, kultuuriliste ja majanduslike protsesside ulatuslikumale tunnustamisele peaks kaasnema soov kohandada olemasolevaid tegevuspõhimõtteid ja luua selle plaani elluviimiseks uusi meetmeid.

5. Üleüldise kestliku arengu laiapõhjalisemate eesmärkide taustal hõlmab siinne soovitus vajadust lõimida ja raamistada paremini linnapärandi kaitsmise strateegiaid, et toetada avaliku ja erasektori tegevust elukeskkonna kvaliteedi säilitamise ja parandamise nimel. Dokumendis soovitatakse maastikupõhist kontseptsiooni, millega saab määratleda ajaloolised alad, kaitsta ja hallata neid nende laiemas linnakeskkonna kontekstis, võttes arvesse seoseid nende füüsilise vormi, ruumilise korralduse ja ruumiliste ühenduste, looduslike elementide ja ümbruse, ühiskondlike, kultuuriliste ja majanduslike väärtuste vahel.

6. See kontseptsioon kätkeb poliitika-, juhtimis- ja haldusküsimusi, kaasates erinevaid linnaarengu protsessis osalevaid kohalikke, riiklikke, piirkondlikke ja rahvusvahelisi sidusrühmi nii avalikust kui ka erasektorist.

7. Siinne soovitus põhineb UNESCO neljal varasemal soovitusel, mis puudutavad pärandi kaitset, tunnustades sealsete mõistete ja põhimõtete tähtsust ja kehtivust muinsuskaitse ajaloos ning praktikas. Lisaks hõlmavad tänapäevased muinsuskaitsekonventsioonid ja -hartad kultuuri- ja looduspärandi erinevaid aspekte ning moodustavad seega käesoleva soovituse aluse.

I. MÄÄRATLUS

8. Ajalooline linnamaastik on linnapiirkond, mida peetakse kultuuriliste ja looduslike väärtuste ning tunnusjoonte ajaloolise ladestumise tulemiks. See hõlmab enamasti kui ajaloolise keskuse või ansambli mõistet, sisaldades ka linna laiemat konteksti ja tema geograafilist ümbrust.

9. See laiem kontekst hõlmab iseäranis paiga pinnavorme, maastikuehitust, veeringlust ja looduslike tunnusjooni; nii ajaloolist kui ka tänapäevast ehituslikku keskkonda; selle maapealseid ja -aluseid tarindeid; avalikku ruumi ja aedu, maakasutuse viise ja ruumilist korraldust; taju ja visuaalseid suhteid; samuti kõiki muid linna struktuurielemente. Peale selle kätkeb see endas ühiskondlike ja kultuurilisi tavasid ning väärtusi, majanduslike protsesse ja pärandi mitmekesisuse ning identiteediga seotud vaimseid mõõtmekeski.

10. Selline määratlus tagab üldises kestliku arengu raamistikus ajalooliste linnamaastike määratlemiseks, hindamiseks, kaitseks ja haldamiseks laiahaardelise ning tervikliku kontseptsiooni.

11. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni eesmärk on säilitada kvaliteetne inimkeskkond, parendada linnaruumi loovat ja kestlikku kasutust, tõdedes selle dünaamilist iseloomu, ning

edendada sotsiaalset ja kasutuslikku mitmekesisust. See ühendab linnapärandi kaitse eesmärgid ühiskondliku ja majandusliku arengu omadega. Kontseptsioon tuleneb tasakaalustatud ja kestlikest suhetest linna- ja looduskeskkonna vahel, praeguste ja tulevaste põlvkondade vajaduste ning mineviku pärandi vahel.

12. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni järgi peetakse inim-, sotsiaalse ja majandusliku arengu peamisteks väärtusteks kultuurilist mitmekesisust ja loovust, tagatakse vahendid füüsiliste ja ühiskondlike muutustega toimetulekuks, kindlustatakse, et tänapäevased ehitised oleksid pärandiga tema ajaloolises ümbruses harmooniliselt lõimitud ja arvestaksid piirkondlikke iseärasusi.

13. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsioon võtab aluseks kohalike kogukondade traditsioonid ja vaated, austades seejuures riiklike ja rahvusvaheliste kogukondade väärtusi.

II. AJALOOLISE LINNAMAASTIKU PROBLEEMID JA VÕIMALUSED

14. Senistes UNESCO soovitusetes tunnustatakse ajalooliste piirkondade olulisust nüüdisaegses ühiskonnas. Ühtlasi juhitakse nendes tähelepanu mitmele spetsiifilisele ohule ajalooliste alade kaitsel ja esitatakse üldised põhimõtted, suundumused ja juhtnöörid selliste probleemide lahendamiseks.

15. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsioon kajastab tõsiasja, et linnapärandi kaitse teooria ja praktika on viimastel aastakümnetel jõudsalt arenenud, võimaldades strateegiate kujundajatel ja elluviijatel uute probleemide ja võimalustega tõhusamalt tegeleda. Kontseptsioon toetab kogukondi nende arenemis- ja kohanemisviiside otsingul, säilitades samal ajal nende ajaloo, ühismälu ning keskkonnaga seotud iseloomulikud omadused ja väärtused.

16. Viimastel kümnenditel on linnad ja neis paiknevad ajaloolised alad muutunud maailma linnarahvastiku järsu kasvu, laiaulatusliku ja kiire arendamise ning muutuva majandusolukorra tõttu paljudes maailma piirkondades juhtivateks majanduskasvu keskusteks ning saanud kultuurielus ja meelelahutuses uue rolli. Selle tõttu on ajaloolised linnamaastikud langenud suure enneolematu surve alla.

Linnastumine ja üleilmastumine

17. Linnade kasv muudab olemuslikult paljusid ajaloolisi linnapiirkondi. Üleilmsed protsessid mõjutavad sügavalt väärtushinnanguid, mille kogukonnad on linnapiirkondadele ja nende ümbrusele omistanud, samuti linnaelanike ja linna kasutajate ettekujutusi ja tegelikkust. Ühelt poolt tagab linnastumine majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised võimalused, mis võivad parandada linnapiirkonna elukvaliteeti ja rikastada selle traditsioonilist olemust; teisalt võivad kontrollimatud muutused linna tihendamises ja kasvus õõnestada paiga vaimu, linna struktuuri terviklikkust ja kogukonna identiteeti. Mõned ajaloolised linnapiirkonnad on kaotamas oma kasutatavust, traditsioonilist ülesannet ja elanikkonda. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsioon võib aidata sellist mõju kontrollida ja leevendada.

Areng

18. Paljud majanduslikud muutused pakuvad võimalusi ja vahendeid, et leevendada linnades vaesust ning edendada ühiskondlikku ja inimarengut. Infotehnoloogia, kestliku planeerimise, projekteerimise,

ehitustegevuse ja muude uuenduste parem kättesaadavus võib linnapiirkondi arendades parandada inimeste elukvaliteeti. Uued teenused ja turism on olulised majandustegevuse käivitajad, mis panustavad ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni õigel rakendamisel kogukonna heaolule, ajalooliste linnamaastike säilitamisele ja kultuuripärandisse, kindlustades samal ajal majandusliku ja sotsiaalse mitmekesisuse ning linna jätkuva kasutamise elukohana. Nende võimaluste tähelepanuta jätmine viib jätkusuutmatute ja elujõuetute linnadeni, ent ka nende ebapädev ja sobimatu rakendamine põhjustab pärandi hävimise ning korvamatut kaotust tulevastele põlvkondadele.

Keskkond

19. Inimasustus on ajast aega pidanud ilmastiku- ja keskkonnatingimustega, sh loodusõnnetuste tagajärgedega kohanema. Ometi tekitab praeguste muutuste jõulisus ja kiirus meie keerulisele linnakeskkonnale raskusi. Mure keskkonna, eriti vee ja energia tarbimise pärast nõuab linnaelult uusi meetodeid ja mudeleid, mis toetuvad tundlikku ökosüsteemi puudutavatele põhimõtetele ja tavadele eesmärgiga tugevdada kestlikkust ja parandada linnaelu kvaliteeti. Paljud neist algatustest peavad aga lõimima loodus- ja kultuuripärandi kui kestliku arengu allikad.

20. Ajalooliste linnapiirkondade muutused võivad olla seotud ootamatute loodusõnnetuste ja relvakonfliktidega. Need võivad olla lühiajalised, kuid tekitada püsivat mõju. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsioon võib aidata seda hallata ja vähendada.

III TEGEVUSPÕHIMÕTTED

Tänapäevased linnade muinsuskaitse tegevuspõhimõtted, mis kajastuvad senistes rahvusvahelistes soovituses ja hartades, on valmistanud ette pinna ajalooliste linnapiirkondade säilitamiseks. Siiski nõuavad praegused ja tulevased probleemid uue põlvkonna riiklike põhimõtete määratlemist ja elluviimist. Nende põhimõtete toel saab teha kindlaks linnakeskkonna ajaloolised ladestused ning kultuuriliste ja looduslike väärtuste omavahelise tasakaalu ja neid kaitsta.

22. Linnapärandi kaitse peaks olema tegevuspõhimõtete üldise kavandamise ja kohaldamise ning nendega seotud laiema linnakeskkonna osa. Need põhimõtted peaks pakkuma nii lühi- kui ka pikaajalisi vahendeid, võttes ühest küljest arvesse olemasoleva keskkonna kaitset ja teisalt kestlikkust. Erilist tähelepanu peaks pöörama ajaloolise linnastruktuuri ja moodsate ehitiste kooskõlale. Eeskätt on eri sidusrühmadel järgmised vastutusosalad:

(a) liikmesriigid peaksid ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni arvesse võttes siduma linnapärandi kaitse strateegiad oma riikliku arengupoliitika ja -kavaga. Selles raamistikus peaks kohalik omavalitsus linna arengukavu koostades silmas pidama ala maastikulisi ja muid muinsuskaitselisi väärtusi ning nendega seotud tunnusjooni,

(b) nii avalik kui ka erasektor peaksid tegema muu hulgas partneritena koostööd, et tagada ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni edukas rakendamine,

(c) kestliku arengu protsessidega tegelevad rahvusvahelised organisatsioonid peaksid lõimima ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni oma strateegiate, kavade ja tegevusega,

(d) eri riikide ja rahvusvahelised vabakonnad peaksid osalema ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni rakendamisel kasutatavate meetmete ja parimate tavade arendamises ning tutvustamises.

23. Kõik valitsustasandid – kohalik, riiklik/föderaalne ja piirkondlik – peavad oma vastutusala teades aitama kaasa linnapärandi muinsuskaitsepõhimõtete määratlemisele, väljatöötamisele, rakendamisele ja hindamisele. Nende põhimõtete aluseks peaks olema kõikide sidusrühmade kaasatus ja need tuleks nii institutsionaalsest kui ka valdkondlikust lähtekohast kooskõlla viia.

IV. MEETMED

24. Ajaloolise linnamaastiku kontseptsioonis soovitatakse suurt hulka kohalikule keskkonnale kohandatud traditsioonilisi ja uuenduslikke meetmeid. Need meetmed vajavad erinevate sidusrühmade toel pidevat arendamist. Näiteks:

(a) **kodanike kaasamise meetmed** peavad hõlmama erinevaid sidusrühmi ja andma neile voli teha kindlaks oma linnapiirkondade põhiväärtused, looma nende väärtuste mitmekesisust kajastavaid tulevikupilte, püstitama eesmärged, leppima kokku oma pärandi kaitse tegevuskavas ning edendama kestlikku arengut. Kõnealused meetmed on linnajuhtimise dünaamika lahutamatu osa ning peaksid hõlbustama kultuuridevahelist sidet, sest aitavad õppida kogukondadelt nende ajaloo, traditsioonide, väärtuste, vajaduste ja püüdluste kohta ning aitavad kaasa vastuoluliste huvidega rühmade vahendamisele ja läbirääkimistele,

(b) **teabe- ja planeerimismeetmed** peavad aitama kaitsta linnapärandi tunnusjoonte terviklikkust ja autentsust. Need peaksid võimaldama tunnustada kultuurilist tähtsust ja mitmekesisust ning parandada muutuste seire ja haldamisega linnaruumi ja elu kvaliteeti. Need meetmed hõlmavad kultuuriliste ja looduslike tunnusjoonte dokumenteerimist ja kaardistamist. Kestlikust arengust lähtuva otsustusprotsessi toetamiseks ja lihtsustamiseks tuleks hinnata pärandit, ühiskonna- ja keskkonnamõju,

(c) **õigussüsteemid** peavad lähtuma kohalikest oludest. Need võivad sisaldada seadusandlikke ja muid õigusvahendeid linnapärandi aineliste ja vaimsete tunnusjoonte, sealhulgas nende ühiskonna-, keskkonna- ja kultuuriväärtuste kaitseks ja haldamiseks. Traditsioonilist ja tavaõigusel põhinevat kaitsekorraldust tuleks tunnustada ja vajadust mööda tõhustada,

(d) **rahaliste meetmete** eesmärk on suurendada suutlikkust ja toetada sissetulekut tagavat uuenduslikku arengut, lähtudes juurdunud traditsioonidest. Lisaks riiklikule toetusele ja rahvusvaheliste organisatsioonide rahastusele tuleb rahalisi meetmeid kasutada tõhusalt erainvesteeringute edendamiseks kohalikul tasandil. Kesksel kohal on ka mikrolaen ja teised paindlikud rahastamisviisid kohaliku ettevõtluse toetuseks, samuti mitmesugused partnerlusmudelid, mis muudavad ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni rahaliselt kestlikuks.

V. SUUTLIKKUSE SUURENDAMINE, TEADUSUURINGUD, TEABE EDASTAMINE JA VAHETUS

25. Suutlikkuse suurendamine peaks kaasama peamisi sidusrühmi – kogukondi, otsuste langetajaid, spetsialiste ja haldajaid –, et aidata kaasa ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni mõistmisele ja rakendamisele. Suutlikkuse suurendamise tõhusus sõltub otseselt peamiste sidusrühmade aktiivsest

koostööst, mille eesmärk on seada selle soovitus rakendamise piirkondlikku konteksti. Selleks tuleb määratleda kohalikud strateegiad, sihid, tegevusraamistikud ja vahendite leidmise kavad ning neid edasi arendada.

26. Teadusuuringutes tuleks keskenduda linnade komplekssetele ladestustele, et tuvastada väärtused, mõista linnade kogukondlikku tähendust ning esitleda neid külastajatele terviklikult ja mõistetavalt. Tuleks soodustada akadeemiliste asutuste, ülikoolide ja teiste teaduskeskuste teadusuuringuid, mis arendavad ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni erinevaid aspekte, ja julgustada neid asutusi tegema koostööd rahvusvahelisel, piirkondlikul, riiklikul ja kohalikul tasandil. Esmatähtis on dokumenteerida linnapiirkondade seisund ja areng, sest see hõlbustab arendusettepanekute hindamist ning parandab muinsuskaitset ja haldusoskusi ning -toiminguid.

27. Soodustada tuleb info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist linnapiirkondade komplekssete ladestuste ja nende osiste dokumenteerimiseks, mõistmiseks ja esitlemiseks. Selle teabe kogumine ja analüüs on vajalik osa linnapiirkondade teadvustamisest. Et suhelda kõigi ühiskonnakihtidega, on eriti tähtis jõuda noorte ja kõigi alaesindatud rühmadeni ning neid kaasata.

VI. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

28. Liikmesriigid, rahvusvahelised organisatsioonid ja vabakonnad peavad aitama avalikkusel mõista ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni ja kaasama neid selle rakendamisse, tutvustades maailma eri paigus saadud parimaid tavasid ja kogemusi eesmärgiga tugevdada suutlikkuse suurendamise ja teadmiste jagamisega seotud võrgustikku.

29. Liikmesriigid peavad edendama kohalike ametkondade rahvusteülest koostööd.

30. Liikmesriikide rahvusvahelisi arengu- ja koostööorganisatsioone, vabakondi ja sihtasutusi tuleks julgustada arendama ajaloolise linnamaastiku kontseptsiooni arvestavat metodoloogiat ja viima selle kooskõlla linnadele mõeldud toetusprogrammide ja -projektidega.

LISA

SÕNASELETUSTE LOEND

Ajalooline ala / linn (UNESCO 1976. a soovitus järgi)

Ajaloolised ja arhitektuursed (sh argiarhitektuuri) alad tähistavad hooneterühmi, struktuure ja avamaad, kaasa arvatud arheoloogilisi ja paleontoloogilisi alasid, mis moodustavad inimasumeid linna- või maakeskkonnas ning mille sidusust ja väärtust on arheoloogilisest, arhitektuursest, eelajaloolisest, ajaloolisest, esteetilisest või sotsiaalkultuurilisest vaatepunktist tunnustatud. Nende olemuslikult mitmekesiste alade hulka kuuluvad eeskätt eelajaloolised alad, ajaloolised linnad, vanad linnakvartalid, külad ja alevikud, kuid ka ühtsed mälestiste rühmad, mille puhul on mõistetud, et neid peaks üldjuhul säilitama hoolikalt ja muutmata kujul.

Ajalooline linnapiirkond (ICOMOSi Washingtoni harta järgi)

Nii suured kui ka väikesed ajaloolised linnapiirkonnad hõlmavad linnu, väikelinnu ja ajaloolisi keskusi või kvartaleid koos nende loodusliku ja inimtekkelise keskkonnaga. Lisaks nende rollile ajalooliste ürikutena kehastavad need piirkonnad traditsiooniliste linnakultuuride väärtusi.

Linnapärand (Euroopa Liidu uurimisarande nr 16 (2004) järgi (SUIT))

Linnapärand koosneb kolmest põhikategooriast:

- erakordse kultuuriväärtusega mälestised;
- tavaväärtusega pärandi osised, mis on sidusad ja piisavalt esindatud;
- uued kavandatavad linnaosised, näiteks:
  - ehitatud linnakeskkond,
  - avatud ruum: tänavad, avalik linnaruum,
  - linna taristu, olulised võrgustikud ja sisseseade.

Linna muinsuskaitse

Linna muinsuskaitse ei piirdu üksikhoonete säilitamisega. See käsitab arhitektuuri kui üht osa kogu linnaruumist, mistõttu on tegemist keeruka ja mitmetahulise distsipliiniga. Linna muinsuskaitse on olemuselt linnaplaneerimise kese.

Ehitatud keskkond

Ehitatud keskkond tähistab inimtekkelisi (vastukaaluks looduslikele) ressursse ja inimtegevust toetavat taristut nagu hooned, teed, pargid ja muud rajatised.

Maastikupõhine kontseptsioon (IUCNi ja WWFi järgi)

Maastikupõhine kontseptsioon on raamistik, mille abil võetakse vastu maastikust lähtuvaid keskkonnakaitselisi otsuseid. Kontseptsioon aitab langetada otsuseid teatud muudatuste (näiteks uute teede või istanduste rajamine) otstarbekuse kohta ning hõlbustab tegevuse planeerimist, läbirääkimisi ja elluviimist kogu maastikul.

Ajalooline linnamaastik

(Vt määratlus punktis 8.)

Ümbrus (ICOMOSi Xi'ani deklaratsiooni järgi)

Muinsuskaitse rajatise, ala või piirkonna ümbrusena mõistetakse tema vahetus ja laiemat keskkonda, mis moodustab osa sellest või toetab tema olulisust ja spetsiifilist iseloomu.

Kultuuriline tähtsus (ICOMOSi Austraalia komitee Burra harta järgi)

Kultuuriline tähtsus kujutab endast esteetilist, ajaloolist, teaduslikku, ühiskondlikku või vaimset väärtust endiste, praeguste või tulevaste põlvkondade jaoks. Kultuuriline tähtsus sisaldub paigas

eneses, selle materjalis, ümbruses, kasutuses, seostes, tähendustes, ülestähendustes, seotud paikades ja seotud esemetes. Erinevate üksikisikute või inimrühmade jaoks võib paikadel olla hulk erinevaid väärtusi.